

PETNAESTA INTERNACIONALNA LJETNA ŠKOLA

MLADI I NASLIJEĐE (ISSYH 15)

4–7. SEPTEMBRA 2020.

Stolac

Bosna i Hercegovina

Dok. 537B-2020

PETNAESTA INTERNACIONALNA LJETNA ŠKOLA

MLADI I NASLIJEĐE

4-7. septembra 2020,

Online na Zoom platformi

Centar za kulturno naslijeđe Međunarodnog foruma Bosna objavljuje da će Petnaesta internacionalna ljetna škola *Mladi i naslijeđe*, Stolac, biti održana *online* na Zoom platformi od 4. do 7. septembra 2020. godine.

Sažetak programa

Ovo je petnaesta godina nakon održavanja Prve internacionalne ljetne škole *Mladi i naslijeđe* (ISSYH). ISSYH 2005 održana je u improviziranom šatorskom kampu u ratom razorenom Stocu. U okviru organiziranja redovnog rada Škole, rehabilitirana je glavnina razorenog i u zaborav guranog materijalnog i nematerijalnog kulturnog naslijeđa Stoca. Uvođenjem *online* metoda rada u ISSYH 2020 najavljujemo novo razdoblje u razvoju Škole i njenom građenju kao održivog društvenog i obrazovnog projekta s internacionalnim značajem, prilagodljivog različitim organizacijskim izazovima.

Usklađenošću svog rada sa zahtjevima za očuvanje zdravlja u uvjetima Covid-19 pandemije, jubilara ISSYH 2020 predstavlja novi korak u nastojanju da njenim sadržajem i otvorenošću istovremeno fermentira promjene i sama bude mijenjana. Time će biti potvrđeni njeni osnivački ciljevi: istraživanje i razmjena znanja o snaženju i promicanju

tolerancije, o povezanosti društvenog oporavka i ponovne uspostave kulturnog pamćenja nakon ratnih i drugih trauma, o građenju uvjeta za dijalog i stalno obnavljanje povjerenja u društvu, s poštovanjem za različitosti o kojima bosansko kulturno naslijeđe svjedoči.

ISSYH je pozornica za uspostavu razvijene mreže pojedinaca i organizacija, koji na osnovi prepoznavanja, zaštite i razvoja bosanskog jedinstva u razlikama žele graditi modele otvorenog društva u različitim kontekstima u svijetu. Među mladim ljudima, koji su prvaci u takvim poduhvatima na svjetskim univerzitetima i institucijama u različitim zemljama, jesu i brojni bivši polaznici ISSYH.

Iako je cjeloviti program Škole, sastavljen od seminara, terenskog rada, praktičnih i rekreacijskih aktivnosti – koji je uključivao i prijenos znanja od učitelja kroz neposredan rad u zidarstvu, drvorezbarstvu, knjigovestvu, kamenoklesarstvu, sokolarstvu, vezu, tkanju,

kazandžijskom zanatu, herbologiji, muzici, ritualima – do sada bio vezan za mjesto i provođen kao dio poslijeratnog oporavka stolačke zajednice, sada se suočavamo s izazovom Škole u virtualnom prostoru kao s novim razdobljem njenog razvoja.

ISSYH 2020 postavljena je kao okvir za rekapitulaciju do sada postignutih rezultata i kao istraživanje novih oblika nastaljanja aktivnosti kroz ustrajavanje na univerzalnom značaju vrijednosti, ideja i misli.

Dvije skupine učitelja vodit će ISSYH 2020 – predavači i majstori iz Bosne i svijeta, koji će u 4 dana kroz 5 predavačkih polja i 5 radionica o tradicijskim znanjima poučavati o vještinama kulturnog i interreligijskog dijaloga, zaštite, predstavljanja, političkog i humanitarnog potencijala različitih oblika kulturnog naslijeđa, o tradicijskim zanatima te o vještinama drvorezbarstva, kaligrafije, kazandžijstva i muslimanske geometrije.

Predavači ISSYH 2020

Mile Babić (Franjevačka teologija u Sarajevu), svećenik, bosanski franjevac i profesor teologije. Autor je brojnih knjiga i studija. U proučavanju Hegela, Ivana Duns Škota i Teodora Cirkog i drugih Mile Babić traga za alternativom dosadašnjoj evropskoj filozofiji i teologiji, pokušavajući zasnovati filozofiju i teologiju koje iz svijeta nasilja uvodi u svijet slobode i ljubavi.

Aida Bičakčić (Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika Bosne i Hercegovine), historičarka umjetnosti. Objavila je brojne radove, sudjelovala na konferencijama i predavala o bosanskom kulturnom naslijeđu i njegovoj zaštiti.

Nerin Dizdar (Univerzitet u Sarajevu), bosanski politički lider i pisac. Autor je više naučnih i stručnih radova, s naglaskom na sociolingvistička i pragmatička istraživanja različitih formi jezičkih iskaza u bosanskom društvu te u društvima engleskog govornog područja. Objavio je knjigu *Politike kulturnog rasizma*.

Amra Hadžimihamedović (Centar za kulturno naslijeđe Međunarodnog foruma Bosna), konzervatorica i historičarka arhitekture. Vodila je strateške projekte integriranja kulturnog naslijeđa u proces poslijeratne obnove Bosne. Radi kao konsultant za UNESCO, ICCROM, ARC-WH, OSCE, Welfare u različitim dijelovima svijeta. Objavila je više radova, uključujući knjigu *Naslijeđe, rat i mir*.

Derviš Hadžimuhamedović (Institut za arheologiju na University College of London), arheolog, koordinator Internacionalne ljetne škole *Mladi i naslijeđe* od 2015. godine.

Safet HadžiMuhamedović (University of Cambridge), antropolog krajolika i religije. Istraživač je na Divinity school na Kembridžu i predavač SOAS, University College of London. Predavao je o antropologiji religije, srodstva, politike, roda i krajolika, kao i o društvenim teorijama. Autor je knjige *Waiting for Elijah: Time and Encounter in a Bosnian Landscape*.

Rusmir Mahmutćehajić (Međunarodni forum Bosna), filozof politike, religije i kulture. Objavio je više od trideset knjiga u zemlji i svijetu o političkoj filozofiji, filozofiji religije i bosanskoj religijskoj pluralnosti. Vodio je najznačajnije projekte obrane i cjelovite poslijeratne obnove u Bosni. Član je uredništva za filozofiju religije i religije svijeta Brilla u Leidenu.

Desmond Maurer (Centar za historiju Međunarodnog foruma Bosna), klasični filolog, historičar i sociolog. Objavio je brojne radove o bosanskom društvu, naslijeđu i politici te preveo na engleski jezik desetine knjiga o Bosni.

Emma Mazrak (Univerzitet u Sarajevu), historičarka umjetnosti. Znanstveni rad Eme Mazrak usmjeren je na istraživanje bosanske umjetnosti oslikavanja srednjovjekovnih rukopisa. Njeno istraživanje Hvalovog zbornika i oslikavanja knjiga u srednjovjekovnoj Bosni na prijelazu 14. u 15. stoljeće je najznačajnija studija te vrste do sada.

Krsto Mijanović (Međunarodni forum Bosna; Univerzitet u Travniku), istraživač uslova održivog privrednog razvoja Bosne i Hercegovine uz primjenu novih tehnologija. Objavio je brojne članke o bosanskoj pluralnoj kulturi, životu i utjecaju pravoslavnih hrišćana i ulozi Srpske pravoslavne crkve u bosanskoj političkoj zbilji.

Elke Selter (SOAS, University of London), je istraživačica internacionalnih politika naslijeđa i sukoba. Radila je s različitim agencijama organizacije Ujedinjenih nacija na temama vezanim za kulturu i naslijeđe u izgradnji nacija, tranzicije i zaustavljanja sukoba. Od 2002. godine živjela je i radila u Bosni, Kambodži, Nepal, Palestini, Haitiju, Južnom Sudanu, Burundiju i Maliju. Od 2015. do 2017. radila je za UNESCO na uspostavi programa uzvrata na krizu, s usmjerenjem na naslijeđe Srednjeg Istoka.

Asim Zubčević (Univerzitet u Sarajevu), istraživač bosanskog pisanog naslijeđa i nematerijalnog iskaza bosanskog naslijeđa, što uključuje i čuvanje knjiga. Njegova knjiga o privatnim knjižnim zbirkama i njihovim baštinicima i čuvarima u 18. i 19. stoljeću u Sarajevu u pripremi je za štampu.

Majstori, učitelji tradicijskih umijeća ISSYH 2020

Kemal Hidić, majstor – kazandžija umjetničke obrade metala. Predmete od bakra izrađuje i ukrašava različitim tehnikama o kojim je znanje stekao od svog oca. To znanje prenoće je u porodici s koljena na koljeno u posljednjih više od dva stoljeća. Kemal ima svoju radnju u Kazandžijskoj ulici u Sarajevskoj čaršiji, a svoje umijeće prenio je sinovima i unuku Aliju.

Sandy Kurt je italijanska umjetnica bosanskog porijekla. Svoju savremenu umjetnost osniva na znanju tradicijskog umijeća geometrije u muslimanskoj umjetnosti. Istraživanja te stjecanja i unaprjeđenja umijeća vodila je sama, izvan akademskih okvira. Autorica je više djela i učiteljica islamske geometrije.

Hazim Numanagić, najpoznatiji živi bosanski majstor kaligrafije. Istražuje bosansko naslijeđe kaligrafije i ima kaligrafsku radionicu u Sarajevu i autor je brojnih projekata dokumentiranja,

restauracije kaligrafskih djela, kao i interpolacije kaligrafskih ispisa u restauriranim objektima bosanskog naslijeđa nakon rata protiv Bosne.

Azer Rudić, majstor drvorezbarstva, kome je to umijeće prenio rođak kada je Azer nakon rata u Bosni tražio polje djelovanje koje će mu osigurati sredstva za život. Azer Rudić živi od zarade od svog drvorezbarskog zanata. On istražuje materijale, tehnike i likovne obrasce bosanskog drvorezbarstva i o njima podučava sudionike Škole u posljednjih šest godina.

U završnoj radionici o dosadašnjim postignućima i budućim ciljevima ISSYH govorit će sudionici ranijih škola od 2006. godine.

Polaznici ISSYH 2020 bit će 20 odabranih mladih ljudi, studenata iz Bosne i Hercegovine i drugih dijelova svijeta, uključenih u različite akademske programe. Međunarodna struktura polaznika Škole osigurava razmjenu ideja, razumijevanja vrijednosti i pogleda na svijet između baštinika različitih kultura.

Studenti ISSYH 2020 bit će odabrani na osnovi direktnog poziva i prijava (Prijavni obrazac u prilogu).

Satnica ISSYH 2020

4. SEPTEMBAR (PETAK)	
17.00	
	Rusmir Mahmutćehajić, Mile Babić, Krsto Mijanović Otvaranje: ISSYH 2020 i bosanska pluralnost
17.20	
	Amra Hadžimuhamedović Struktura ISSYH 2020 i metode rada
17.30 - 18.30	
	Derviš Hadžimuhamedović Predstavljanje ISSYH - 15 godina rada i budućnost
19.00 - 20.00	
	PREDAVANJE 1 Safet HadžiMuhamedović Kamen-djelatnik: antropologija bosanskog krajolika
20.00 - 21.00	
	Diskusija

moderator **Safet HadžiMuhamedović**

5. SEPTEMBAR (SUBOTA)

11.00 - 12.00

PREDAVANJE 2

Emma Mazrak

Oslikavanje bosanskih srednjevjekovnih rukopisa - porijeklo, konteksti analize reprezentativnih primjera

12.30 - 15.30

RADIONICA 1; RADIONICA 2

Uvod u govorenje majstora:

Rusmir Mahmutćehajić,

Kaligrafija i geometrija u umjetnosti – filozofija, jezik i značenje

Govorenje majstora: **Hazim Numanagić**, Radionica o umijeću kaligrafije

Govorenje majstora: **Sandy Kurt**, Radionica o geometriji u muslimanskoj umjetnosti

19.00 - 20.00

PREDAVANJE 3

Amra Hadžimuhamedović, Bosansko naslijeđe - značenje, razaranje i poslijeratna rekonstrukcija

20.00 - 21.00

Diskusija

moderatori **Amra Hadžimuhamedović** i **Emma Mazrak**

6. SEPTEMBAR (NEDJELJA)

11.00 - 12.00

PREDAVANJE 4

Desmond Maurer

Mitovi i laži u interpretaciji bosanskog kulturnog naslijeđa

12.15 - 13.15

RADIONICA 3

Uvod u govorenje majstora:

Aida Bičakčić,

O historiji i teoriji bosanskog umijeća obrade metala;

Govorenje majstora: **Kemal Hidić**, Bosanska umjetnost obrade metala - kazandžijsko umijeće

13.30 - 14.30

RADIONICA 4

Uvod u govorenje majstora:

Amra Hadžimuhamedović,

O historiji i teoriji bosanskog umijeća drvorezbarstva;

Govorenje majstora : **Azer Rudić**, Bosansko umijeće drvorezbarstva

19.00 -20.00

PREDAVANJE 5

Elke Selter

Internacionalne politike naslijeđa i njihov utjecaj na rješavanje konflikta

20.00 -21.00

Diskusija

moderatori **Elke Selter** i **Desmond Maurer**

7. SEPTEMBAR (PONEDJELJAK)

10.00 -12.00

Refleksije bivših učesnika na ISSYH – moderator **Nerin Dizdar**

12.30 - 14.00

RADIONICA 5

Završne prezentacije sudionika škole

14.00 - 15.00

Rasprava o budućnosti ISSYH – moderator **Asim Zubčević**

Zatvaranje ISSYH 2020 – **Rusmir Mahmutćehajić**

Historija ISSYH

Prva ISSYH održana je 2006. godine (od 23. jula do 9. augusta) i predstavljala je jedinstven događaj s osamdeset mladih sudionika iz sedam zemalja, smještenih u šatorskom naselju. Zahvaljujući uspjehu tog programa, organizatori i sudionici posvetili su se razvoju projekta kao dugoročnog godišnjeg okupljanja mladih. Od tada se škola organizira svake godine krajem jula i početkom augusta, ali u značajno manjem obimu, s približno 20 do 30 sudionika iz različitih zemalja.

Greblje Poljuba i Bokulja tokom radova na konzervaciji

Početne škole služile su se praktičnim primjerima saradnje među kulturama, kako bi ponovno uspostavile naslijeđe kao sredstvo za borbu protiv segregacije, diskriminacije i razdvajanja. Time je potaknuto

lokalno učešće u ponovnoj izgradnji ratom uništenog stolačkog kulturnog naslijeđa, uključujući i neke od najdragocjenijih bisera tradicionalnog bosanskoga graditeljstva.

Tako su prve tri škole sadržavale značajne elemente javnih radova, uključujući i rekonstrukciju Ćuprijske džamije i njenog mekteba, Uzinovičke džamije i njenog mekteba, pravoslavnog greblja Poljuba; čišćenje starih grebalja na Gorici i Bokulji; radove na raščišćavanju i konzervaciji na lokaciji Podgradske mlinice te čišćenje korita rijeke Bregave.

Ćuprijska džamija u Stocu: prije razaranja, nakon potpunog uništenja, tokom obnove i nakon obnove.

Uz to, rekonstruirane su vakufske kuće, Podgradski konak i stambena cjelina Hadži Junuzage Mehmedbašića te provedeni svi istražni i pripremni radovi za rekonstrukciju Starog mekteba uz Čaršijsku džamije, Čaršijske musafirhane, vakufskih stambenih cjelina Hatidže Hajdarbegović, Zejne Elezović Jašarbegović, sahat-kule te jezgre čaršije.

Kao rezultat tih aktivnosti, stambena cjelina Hadži Junuzage Mehmedbašića određena je kao

Podgradski konak prije i nakon uništenja te nakon obnove kao Centar za ljudska prava

Međunarodni centar mladih za kulturno naslijeđe i obrazovanje, dok je Podgradski konak adaptiran da bude Centar za ljudska prava Foruma mladih Stolac.

Pored javnih radova, u okviru škola organizirana su predavanja, seminari i radionice na temu o interreligijskom dijalogu, kulturnom pamćenju i poslijeratnoj rekonstrukciji.

Kao i prve tri škole, i četvrta, peta, šesta, sedma i osma škola uključivale su

graditeljsku rekonstrukciju, s tim što je pažnja preusmjerena s javnih objekata na objekte za potrebe škole. U periodu 2009–2011. godine rekonstruirana je stambena cjelina iz 17. stoljeća u stolačkom naselju Uzinovići. Nakon rekonstrukcije toj cjelini dano je ime **First House of International Dialogue and Research / Prva kuća internacionalnog razgovora i istraživanja (HIDR 1)**. Kuća je u potpunosti obnovljena i restaurirana u skladu s najstrožijim smjernicama za konzervaciju nacionalnih spomenika, uključujući i primjenu tradicionalnih načina obrade kamena, drveta i stolarije. Od 2012. godine ona je glavno mjesto za realiziranje programa ISSYH. Nakon tog nastavljen je pothvat restauracije bosanskog vernakularnog naslijeđa u Stocu. U toku su radovi dovršenja stambene cjeline HIDR 2.

Razvoj ISSYH tokom narednih godina uključivao je nove radionice – kamenoklesarstvo, drvorezbarstvo, tradicijski vez, kaligrafija, kaldrmisanje, uzgoj i korištenje ljekovitog bilja, sokolarstvo, tkanje ćilima i druge. Rezultati tog rada iskorišteni su za ukrašavanje i opremanje stambenih cjelina HIDR 1, HIDR 2 i HIDR 3.

Međunarodni forum Bosna

Međunarodni forum Bosna (MFB) je nevladina organizacija koja okuplja pojedince i ustanove iz Bosne i Hercegovine i inozemstva. Misija joj je podržavanje stvaranja harmoničnog i ujedinjenog bosanskohercegovačkog društva, zasnovanog na dijalogu, povjerenju, uvažavanju i najboljim praksama u područjima zaštite ljudskih prava, vladavine prava i demokracije.

Članovi Međunarodnog foruma Bosna vjeruju u

- Bosnu i Hercegovinu kao održivo pluralno društvo u jedinstvenom političkom sistemu,
- Bosnu i Hercegovinu s raskošnom političkom i kulturnom baštinom koja predstavlja najbolje strane evropskog duha.

Osnivači i članovi MFB vjeruju da očuvanje i razvoj zajedničkog bosanskog naslijeđa zahtijevaju obnovu i učvršćenje povjerenja u cijelome društvu, temeljenom na razvoju nove intelektualne zajednice i novim vidicima posredstvom društvene i političke analize i istraživanja različitosti svih bosanskih tradicija.

Međunarodni forum Bosna tim ciljevima pristupa na dva načina:

- dekonstruiranjem razornih ideologija zasnovanih na zloupotrebi etničnosti, religije i drugih identitetskih i vjerskih sistema radi stvaranja nepoverenja, netolerancije, društvenih napetosti, društvenih isključivanja i sukoba u zemlji i njenom okruženju;
- razvijanjem i promicanjem nove sinteze za Bosnu i Hercegovinu, osnovane na viziji društvenog razvoja oslobođenog od straha, neprijateljstva i netolerancije te političkome modelu koji posreduje a ne pogoršava suprotstavljenosti.

Upravo zato što Bosna i Hercegovina mora biti održavana kao cjelina, Međunarodni forum Bosna vjeruje da svako progresivno razumijevanje sadašnjih uvjeta zemlje i budućeg razvoja zahtijeva razumljiv i obuhvatan pristup koji traži novo shvatanje bosanskog jedinstva i razlika, koje uključuju sve sadržaje društva, a naročito one geopolitičke, obrazovne, kulturne, religijske, ekološke, tehnologijske, energetske i druge u skladu s najboljim iskustvima čovječanstva.

Jedan od glavnih načina Međunarodnog foruma Bosna u postizanju svojih ciljeva jest posredstvom organiziranja intelektualnih skupova i pothvata (radionice, paneli, simpoziji, konferencije, javna predavanja, izložbe, unapređenje znanja o Bosni i Hercegovini itd.) i predstavljanja značajnih pogleda na kulturu, društvo, učenost i politike koji se odnose na Bosnu i Hercegovinu i njezino mjesto u svijetu preko časopisa Forum Bosnae, radnih dokumenata i internet stranice (<http://www.forumbosna.org>).

Međunarodni forum Bosna osnovan je u Sarajevu 1997. godine. Djeluje preko svojih članova, projekata i s time povezanih pothvata.. MFB ima sljedeće tematske/istraživačke centara za: (1) strategijske studije, (2) obrazovanje, (3) modernu lingvistiku, (4) medije i

komunikacije, (5) zaštitu prirodnog naslijeđa, (6) zaštitu kulturnog naslijeđa, (7) studentske programe, (8) teoriju prevođenja, (9) proučavanje historije, (10) regionalnu saradnju, (11) rodne studije, (12) međureligijski dijalog, (13) tehnologije i ekonomski razvoj, (14) interdisciplinarno istraživanje vizuelne kulture, (15) usmeno naslijeđe i (16) energetiku.

Dr. Amra Hadžimuhamedović

Direktorica Centra za kulturno naslijeđe